

Bedri Baykam
Tevfik İhtiyar
Ahmet Özel

TÜRKİYE'DE EKSPERLİK VE SAHTE RESİM

Ahmet Özel - Bedri Baykam - Tevfik İhtiyar

Tevfik İhtiyar: Asıl konu bu değil ama giriş olsun diye buradan başlayalım. Biliyorsunuzdur, geçenlerde bir müzayede oldu; Komet'in iki işinin sahte olduğu ve Komet'in müzayedeyi arayıp "Bu eserler benim değil" dediği basına yansıdı. Haldun Dostoglu da Nejat Melih Devrim'in büyük bir eserinin sahte olduğunu müzayede firmasına bildirdi. Sonrasında da müzayede firması

da birtakım açıklamalar yaptı... Bedri Baykam: Açıklamayı okudum, açıklamanın üslubu sanatsal ya da hukuki bir dil değildi. Bu beni biraz şüpheye ve dehşete düşürdü.

T.İ.: Mesele müzayedeci ya da esere "bu sahtedir" diyen kişiyi suçlamak değil. Türkiye'de bu konuda karmakarışık bir durum var. Bir bakıyorsanız ki, birileri

çıkıyor sanatçı vefat edene kadar yaptığı işle hiç ilgilenmiyor, hatta aile kavga ediyor "perdeyi kirlettin, etraf boya koktu" diye. Ne zaman sanatçı vefat ediyor, resimleri para ediyor, aynı aile en büyük eksper kesiliyor. Bir başka durum; maalesef Türkiye'de bir de Ahmet Bey (Özel) gibi restorasyon işiyle uğraşan, kendini de yetiştiren ve eksperlik konusunda donanımlı

olanlar var. İnsanlar da o ekspere müracaat ediyorlar, o da görüşünü belirtiyor. Orijinaldir ya da değildir diyor. Orijinal dediğinde rapor veriyor; ancak orijinal değildir derse vermiyor. Bir başka durum ise Üniversite. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi yetkili sayılıyor Türkiye’de. İş resmîyete dökülünce mahkemede ona itibar ediyor. Raporu oradan istiyor. Fakat genellikle Türkiye’deki geçerli sistemde ise sanat taciri, müzayedeci, koleksiyoner alt yapısı belli olan kişilere inanıyorlar. Başka kim ne derse desin inanmıyor. Şimdi burada, bu eksperlik konusunda, sizin Uluslararası Plastik Sanatlar Derneği’nin bugüne kadar herhangi bir çalışması, bir görüş ya da düşüncesi ya da bir önerisi var mı? Ben bu konudaki düşüncelerinizi almak istiyorum.

B.B.: Birincisi, demin söylediğiniz “öldükten sonra herkes sahipleniyor, bu sefer miras kavgası başlıyor” kısmı maalesef doğru. 1987 yılında Yalçın Pekşen’le Cumhuriyet’te yaptığım bir röportajın başlığı şöyleydi; “Biz ölümü en makbul insanlarız, ölünce biz çok iyiyiz, fakat ölünce de bir türbülans yaratıyoruz”. Yani pastayı kim yiyecek? Tabii her ölüm önceden bilinemez ama isim vermeyecektim hadi vereyim. Sevgili dostum Ömer Uluç ani vefat etmedi, bu bir süreçti.

T.İ.: Yakından biliyorum.

B.B.: Şimdi bu süreci yaşarken, “benden sonra şu şunun, bu

bunun tartışma da istemiyorum.” demesi ve bitirmesi lazımdı. Yani arkasından olan bu tartışma ve kavgaların Ömer Uluç’a bir fayda sağladığına inanmıyorum. Aksine bir zararı olduğunu düşünüyorum.

T.İ.: Ömer Uluç’un Tünel’deki atölyesine gittiğim zaman, atölyede çekme kat gibi bir bölüm vardı ve orada birçok erken dönem eserleri istiflenmişti. Ben onları satın almak istedim, 20, 30 belki de 50 tane eser o çekme katta duruyordu. “Onları ben kızıma verdim, o yüzden onlar satılık değil” dedi. Gerçekten de aradan bir süre geçti... Tekrar gittiğimde hiçbirisi orada yoktu, herhalde hepsini vermişti.

Ahmet Özel: Kızına mı yoka başka birisine mi verdi?

T.İ.: Bilmiyorum. Bana kızıma verdim dedi.

B.B.: Ben yerinizde olsam Elfe’yi (Ömer Uluç’un kızı) arayıp sorardım. “Kızıma vereceğim dedi, Size verdi mi resimleri?” diye. En azından meraktan sorardım. Ben daha fazla detayına inmek istemiyorum. Burada dışardan hiç girmiyorum kim haklı, kim haksız mevzuuna. Ama bildiğim bir tek şey var. Böyle bir tartışmanın -sırf Ömer Uluç’u örnek olarak aldık- sürdürmesinde bir zararı yok. Ben şimdi burada otururken, bir anda ölsem, bugün olduğunu bilmiyordum diyeceğim. Şimdi bu ani bir ölüm olsa arkadan

tartışmalı hukuki bir durum yok. Ben böyle bir durumdan yola çıkarak yaşayan sanatçılara söylüyorum, lütfen yaşarken ilk olarak eşiniz, çocuğunuz, anneniz, babanız, müze vs. yapacaksanız yapın, hukukları ayırın ve sanatçının insanlara “benim arkamdan mirasım ve sanat eserlerimin üstüne küçük kayıkçı kavgası olmayacak” demesi lazım. Buna benzer şeyleri engellemek adına tecrübeli bir sanatçı tavsiyesi olarak hem de UPSD Başkanı olarak bunu söylüyorum. Resmi tavsiye olarak da yayınlamayı düşünüyorum. Sanatçıların kendilerinden sonraki sanat eserlerinin ne olacağına dair sağlıklı zamanlarında önlem anlamaları, özellikle hastalarsa bunu netleştirmelerini...

T.İ.: Vasiyet gibi.

B.B.: Evet evet. Hatta vasiyet ötesi hukuki bir şekilde ve belki noterden tebliğ edilmiş bir karar olması gerektiğini düşünüyorum.

A.Ö.: Aslında bu sanat eserlerine saygının bir parçası. Sonra nereye gideceği, ne olacağı, onunla ilgili bir her şeyi sanatçının da takip etmesi lazım. Bir yere not etmiş olması lazım. Yani esere olan saygının da gereği bu. Picasso’ya falan baktığın zaman hepsi yapmışlar bunları kendilerine göre.

T.İ.: Siz de(Ahmet Özel) benim tanıdığım bir elin beş ya da on parmağını geçmeyecek eksperlerden birisiniz. Birincisi

şunu söylemek istiyorum; bu eksperler içerisinde bazı arkadaşlarımız piyasada daha etkin oluyor, bazıları ise biraz daha kendilerini kenara çekmiş oluyor. Bunu önemişiyorum, başımdan geçti. Örnekte vereyim, bir zamanlar Kadıköy'de bir antikacıdan 1990'lı yıllarda aldığım İhsan Cemal Karaburçak resminin üzerinde iki imza var; hem İhsan Cemal Karaburçak hem de İ.C.K., Duralit üzerinde yağlı boya bir resim. Fakat alışılmış İhsan Cemal değil, daha erken dönemi.

B.B.: İmzası benziyor mu?

T.İ.: Hiç kuşku yok. Uzatmayayım, hikayesi uzun... Ama ben kısaca özetleyeyim. Şimdi bir şekilde beni dolandırdılar, parası gelmedi ve resim gitti benden. Yıllar sonra, bir müzayede kataloğunun kapak resmi yapılarak müzayede de çıktı.

B.B.: Müdahale ettiniz umuyorum.

T.İ.: Ettim. Müzayedeci iade etti. O da birisinden satın almış. Olayın o tarafını bırakıyorum. Sonra ben bu resmi bir koleksiyonere sattım. O arkadaşımız da tekrar müzayedeye koymuş. Sonra beni çağırdı... Gittim. Gittiğimde bana dediği şey "Senin verdiği resim sahteymiş!" oldu. Ben de böyle bir şeyin mümkün olamayacağını söyledim. Ama Ankara'dan İhsan Cemal Karaburçak'ın oğlu mektup yazmış söz konusu müzayede firmasına ve müzayede firması da eseri satıştan çekmiş. Dedim ki; "Bak adım gibi eminim bu resim orijinal. Birincisi mahkemeye

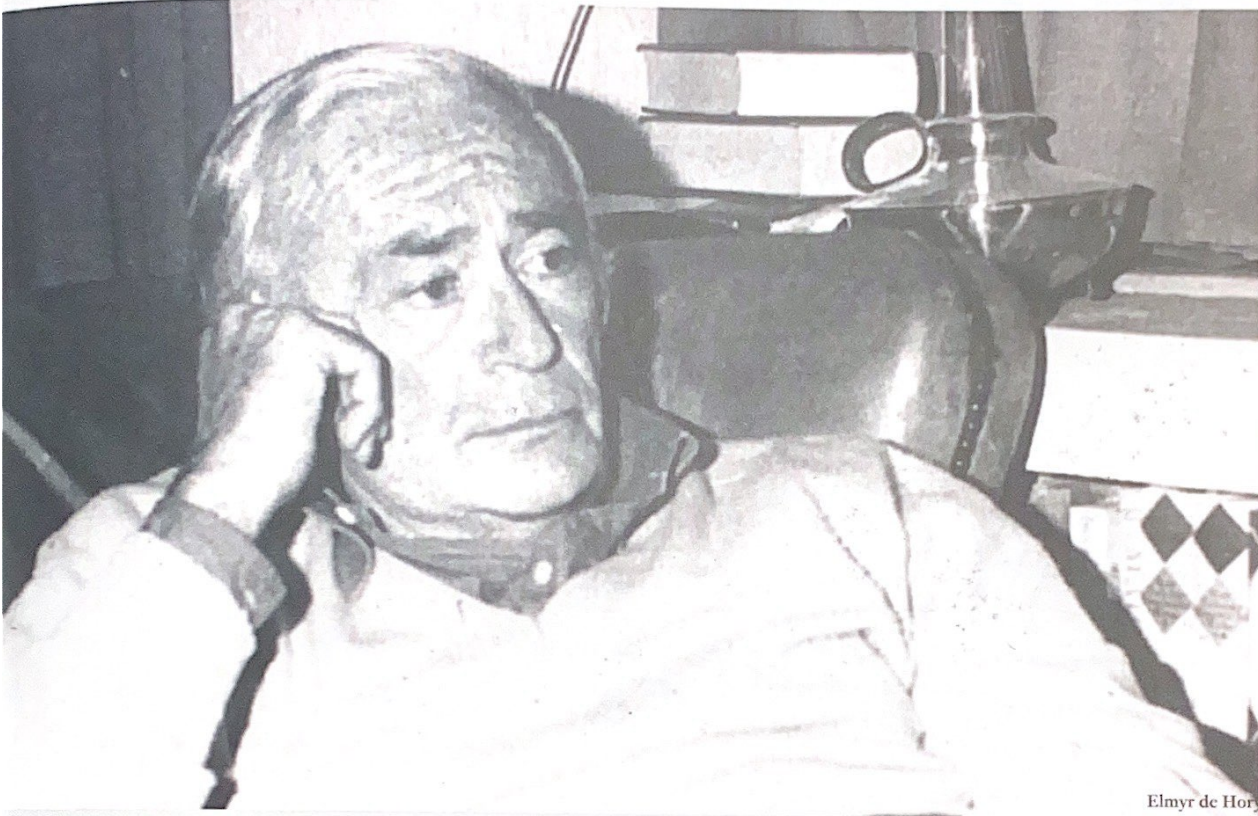
verirsin... İkincisi, Türkiye'de kaç tane eksper varsa hepsine götür birinden birisi orijinal değil derse parayı geri vereceğim." Neden biliyor musunuz? Bunca yıllık deneyim ve eseri aldığım kaynak dolayısıyla orijinal olduğunu biliyorum ayrıca araştırdım, baktım ki İhsan Cemal Karaburçak'ın oğlu, İhsan Cemal Karaburçak 1970'lerin başında öldüğü sırada 7 yaşında. Sen 7 yaşındaki çocuk halinle nereden biliyorsun da 40 – 50 sene sonra babamın resmidir, değildir diye karar veriyorsun. Beni resmi sattığım kişi mahkemeye verdi, mahkeme de bilirkişiye yönlendirdi. Hem Üniversite hem de birkaç sivil eksper orijinal dedi. Avukata durum yazılınca, "Ben yanılmışım" dedi. E bu şimdi aile eksper! Bir de şöyle bir durum var, ben şuna inanırım. Örneğin ben Leyla Gamsız kitabı yaptım, yüzlerce resmi geçti elimden. Az çok baktım mı bir fikir yürütebilirim. Örneğin; Fikret Mualla için Ferit Edgü öyle değil midir? Haldun Dostoglu mesela, Mübin Orhon, Nejat Melih'i iyi bilir. Ancak bilimsel, teknik bir laboratuvar incelemesi yapılmadan o eserin orijinalitesi ne derece gerçektir, kalkıp ta bir piyasa eksperine götürüyorsun, vay efendim herkesi biliyor. Bu ne derece doğru?

A.Ö.: Tabii ki, yanlış bir durum. Her anlamda olduğu gibi eksperlik konusunda da uzmanı olan insanların belli sanatçılar ve belli akımlar üzerinde yoğunlaşmaları söz konusu, yoğunlaştıkları konu üzerinde fazlaca resim görmüş olmaları

gerekiyor. Kendim için söylersem biz Sabri Berkel ile müzede beraberdik, 1985'den 1993'e kadar onun boya hazırlayışından hatta eli titrediği için imza örneklerini bizim Bahar'ın (Bahar Kocaman) yaptığı da olmuştur. Bu normal bir şey; çünkü titiz ve pür bir iş istediği için bu şekilde bir çalışma tarzı vardı. Ne zaman titrek, oluşmamış bir boyayı görürsem zaten diyorum bu Sabri Berkel değildir. Bütün bunları bizim gördüklerimizle, yaşadıklarımızla, yoğunlaştıklarımızla ulaştığımız bir bilgi. O dönemden bu zamana kadar binlerce resmi sadece görmek değil, arkasını çevirip, tuval yapısını inceleyip, onun üzerinden de bazı dönemlerini de not alarak böyle bir uzmanlık edindik. Bu yeterli midir noktasına gelince bizim en büyük eksikliğimiz bilimsel verileri kullanamayışımız. "Bana Göre, Bence, Benim Kanaatime Göre" diye oluşuyor o raporlar biliyorsunuz. Bu raporlar son derece spekülasyona açık raporlardır. Hastaneye gittiğiniz zaman çekilen röntgeni ortaya koyup oradan nasıl bir sonuç elde ediliyorsa, bu raporlar da sanat eserinde aynı şekildedir. Birçok analiz ve bulgu yöntemi var. Onları yan yana getirip onun üzerinden ekli raporlarla olur veriliyor.

T.İ.: Peki o analizler, kimyasal birtakım testler, Türkiye'de yapabilecek bir kurum şu anda yok.

A.Ö.: Yıllardır bunu mücadelesini verip de, bunun üzerinden insanlarla piyasada ne kadar karşı

Elmyr de Hory

karşıya geldiğimizi biliyorsun. Bu spekülasyon ortamını kullanan kişiler maalesef var. Çok genel bakacak olursak aralıklı olarak sanat tacirleri diyeceğimiz araçların çok işine gelen bir konu değil. Eğer bunu bir merkeze bağlar ve bir sisteme dönüştürmeye kalkarsanız 1980'li yıllardan itibaren o alanda o kadar büyük bir sahtecilik olayı yaşanmıştır ki, bunların bir bölümü ciddi koleksiyonlara girmiştir. O koleksiyonlardan geri çıkabilmeleri ve onun üzerinden yeni baştan yeni bir şey yönetebilmeleri çok kolay bir şey değildir. Onun için bunu kimse göze alamıyor. Bazen teşebbüsler oluyor, fakat ne hikmettir ki birileri devreye giriyor, bu sistemin oluşmasını engelliyorlar.

T.İ.: Bunu ben de duydum, özellikle 2000'li yıllar öncesi 1990'larda birçok sahte eser, birçok koleksiyona girdiği söyleniyor.

A.Ö.: Müzelerde var... Özel kurumlarda var... Kişisel koleksiyonlarda var... Bunları bilerek hala ellerinde tutan insanlar da var. "Ben aldığım kişiye güvenirim, en kötü ihtimal onlarla takas yaparım." "Ben bunu böyle hallederim yeter ki piyasada benim elimde sahte resim olduğu bilinmesin" şeklinde tavırlar var. Buna toptan sanat bilinci açısından bakarsan son derece yanlış.

T.İ.: Peki bu aile eksperleriyle ilgili ne demek istersiniz?

A.Ö.: Şöyle, aile var aile var! Şöyle söyleyeyim, Nazmi Ziya'nın ailesini çok yakından tanıdım, Nazmi Ziya'nın kızı döneminde bütün o zaman ne kadar önemli, Çallı'lar, Tollu'lar ne kadar önemli ressam var ise o masalarda hep olmuşlar. (Nazmi Ziya ile birlikte) O masalarda hep bunların konuşmaları geçmiş, resimler çıkmış resimler gelmiş. Kadın çok enteresan, o zaman hiç ilgilenmemiş. Nazmi Ziya öldükten sonra yıllar yılı tavan arasında rulolarda eski Nazmi Ziya resimleri duruyormuş ve o resimleri de sonra "Ne yapacağız ne edeceğiz bunlar başımıza dert oldu" diye düşünürken (Onun anlattığı hikâyeyi anlatıyorum) Ankara'dan yüksek lisans için birisi ben bunlarla tez yapacağım demiş ve almış. O zaman

konuştuğumuz da bu hikâye 15 senelik, ben ne kadar yanılmışım o resimleri verdim diyor.

B.B.: Resimleri hediye mi etmiş?
A.Ö.: Hediye etmiş, yük olmuş ona..!

T.İ.: Ne zaman oluyor bu olay?

A.Ö.: 1970'lerde. Sonuçta o zaman onunla konuştuğumuz da "Bunlar şimdi satılsaydı işte bizim mal varlığımız yok şöyle olurdu, yok böyle olurdu..." dedi. Ben dedim

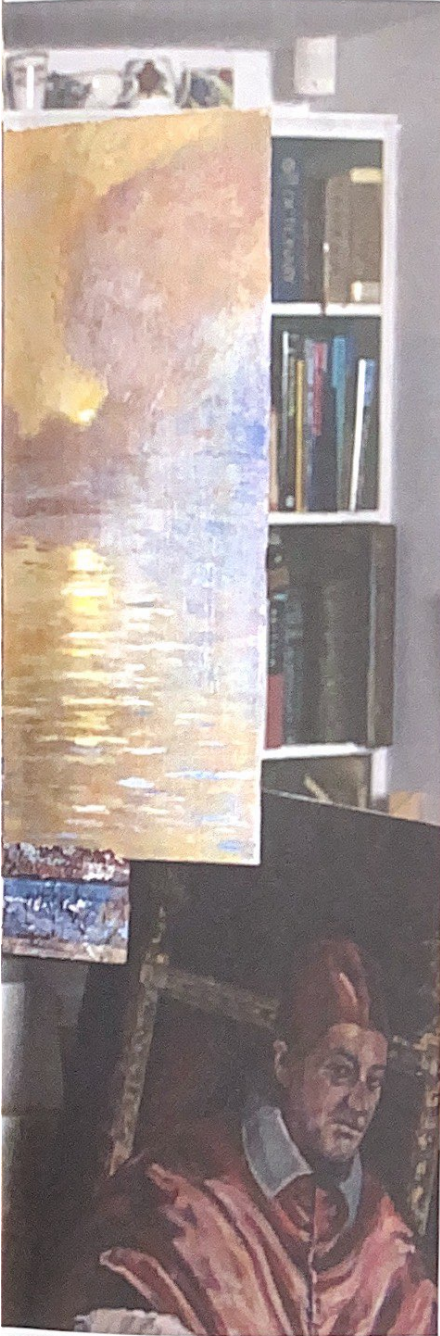
"Onun piposunu, onun en ufak bir eşyasını saklamak şereftir". Yani "O resimleri şu anda para ediyor ve siz satamadınız diye ona hayıflanıyorsanız, onu anlamış ve yanında tutmuş kişiye, siz onu helal edin" dedim.

John Myatt

T.İ.: Bu bakıştaki birine kalk ve aile eksperisi olarak itibar et!

A.Ö.: İhsan Cemal Karaburçak konusunda benim bildiğim, sadece bu örnek üzerinden gidersem ailenin çok bilinçli

olduğu...

B.B.: Gümüşsuyu'nda bir yeri vardı.

T.İ.: İhsan Cemal'in?

B.B.: Evet.

T.İ.: İyi de İhsan Cemal öldüğünde oğlu daha 7 yaşında...

A.Ö.: Uzun yıllar diplomat olduğunu biliyoruz hepimiz. Dolayısıyla o konuda bir yere kadar aile o sorumluluk duygusuyla sahip çıkma konusunda haklı olabilir. Eksperlik anlamında her şeye muvaffakiyetleri var mıdır? Mümkün değildir. Bununla alakalı ilginç bir olay paylaşacağım sizlerle. İhsan beyi (Şurdum) biliyorsunuzdur müzede; onun anlattığı bir hikâye. Sabri Berkele eski resimlerini getiriyorlar gösteriyorlar o zaman müzede atölyesi var. Birisi getirmiş, İhsan beyi çağırmış, "Efendim" demiş, "Bu resim bana mı ait, söyle..." demiş. Yani sanatçı bile bir saatten sonra kendi resmini tanımak konusunda zorlanıyor. Aslında bununla alakalı sistemlerin oluşmamasından kaynaklanan bir şey. Bir veri bankasına baş vuramıyorsunuz. Sanatçının bir kitabı vardır, o kitapta x numaralı resimdir, Zonaro'da olduğu gibi. Zonaro'nun bütün resimlerini ailesi not almış ve katalog etmiştir, hangi resmin ne olduğu bellidir. O açıdan sanatçının da çok büyük sorumluluğu vardır. O resmin arkasına önüne, neresineyse işte

imzasını atmamazlık etmemeli bence.

T.İ.: Şimdi bu konuda Türkiye'de gerçekten bir örnek var. Birkaç sene önce vefat etti, yanımda da bir tane resmi var. Mehmet Pesen, bütün resimlerinin arkasına bizzat yazmıştır ya da kâğıt yapıştırılmıştır. Bir numaradan itibaren numara vermiş...

A.Ö.: Ressamın arşivci de olması lazım.

T.İ.: Hemen burada olan resmini göstereyim. Arkasına bakabilirsiniz. (Bedri Baykam eserin arkasına bakar)

B.B.: Bravo...

T.İ.: Bütün resimlerinde künyesi vardır.

B.B.: 1210 numaralı resim. (Arkasını okuyarak)

T.İ.: Ben şimdi Bedri beye sormak istiyorum. Az önce konuştuklarınıza ilave olarak derneğin bu konuda bir düşüncesi, eksperlik müessesine bakış açısı veya sahte resim olayı hakkında derneğin (UPSD) bir çalışması var mıdır, eğer yoksa olacak mıdır?

B.B.: Kaldığımız yerden devam edelim...

T.İ.: Bu çok önemli bir konu. Siz mesela telif haklarını da; biliyorsunuz o da çok önemli, sanatçı haklarını korumak... Bir de sahte resimler üzerinde durmak, yine sanatçıyı korumaktır.

B.B.: Kaldığım yerden devam ediyorum. Kendi sahte resimlerim dört beş kere önüme geldi. Bir tanesinde Artam Müzayede'nin eline geçmişti. Başka bir tanesi bir çocuğun elindeydi (isim hatırlayamadım) harbi davrandı, resmi yolladı görüş aldı. Önüme orijinali geldi hayır benim değil dedim, sonra sahte resmi onun önünde parçaladım. Bir başka zaman Yeşilköy civarında sahte işlerim ortaya çıkmıştı... En az dört kere ben yaşadım bunu. Tabii ekspresyonist resmi kolay yaparız zannediyorlar. Kolay yapamıyorlar tabii ki... Kolay değil çünkü. Çok zor bir şey. Bir sanatçısının resmini, sitilini, dokusunu, kopyalamak. Hele böyle kötü niyetli üçüncü sınıf beynin kopyalaması kolay bir iş değil. İyi kopyalayanlar var, onları da düşünerek nasıl bir sistem kurulabilir diye düşünmeye çalışıyoruz.

T.İ.: Şöyle bir şey olamaz mı...

B.B.: Ama beni konuşturamıyorsunuz ki...

T.İ.: Peki devam edin... Affedersiniz!

B.B.: Piramit Sanat'ta bizden çıkan resme o belgeyi veriyoruz. O resmin orijinal olduğuna dair, yapılış yılı, sanatçısı ve yaşayan sanatçıların üzerinde imzası olan bir orijinalite belgesi, kalın kâğıda basılı. Telif hakları yasasıyla ilgili UPSD olarak, Kültür Bakanlığına görüş bildirisi yaptık.

A.Ö.: Yeni mi oldu bu?

B.B.: Yeni, 5 Haziran'dan önce. Konu ile ilgili bir çağrısı vardı Kültür Bakanlığı'nın. Bu da orada da çeşitli konular arasındaydı. Şimdi şöyle söyleyeyim, o yaşanan müzayededeki olan çok önemli bir olaydı. Zaten o müzayedecilerin getirdiği saçma düzen, "uysa da koydum, uymasa da koydum" mantığı ve özellikle bazı müzayedecilerin her açıdan seviyeyi düşürmeleri. Yani sanat eserine yönelik seviyenin düşürülmesi, sanatçıya yönelik seviyenin düşürülmesi. Dolayısıyla piyasaya yönelik seviyenin düşürülmesi. Ve yarattıkları türbülans, yarattıkları güvensizlik, yarattıkları huzursuzluk kesinlikle uzun vadede kendilerine de yaramıyor, koleksiyonerlere de yaramıyor. Bir sanatçı yaşıyorsa ona gidip elimize şu resim geldi bu senin mi ve legal bir resim olduğuna dair senden onay almamız lazım demeleri gerekiyor. Onu aldıktan sonra ancak müzayedeye konulması gerekiyor.

T.İ.: Sanatçı onay vermeyebilir. Benim ama imzalamıyorum böyle

bir belgeyi diyebilir.

B.B.: Sanatçı şöyle diyebilir, benim ama çalınmış... Problemleri bir resim olabilir.

T.İ.: Bir de şu var, "bu resim evet benim ama zamanın da imza atmamışım", "şimdi arkasına yazar mısınız?" Hayır yazamam!!!

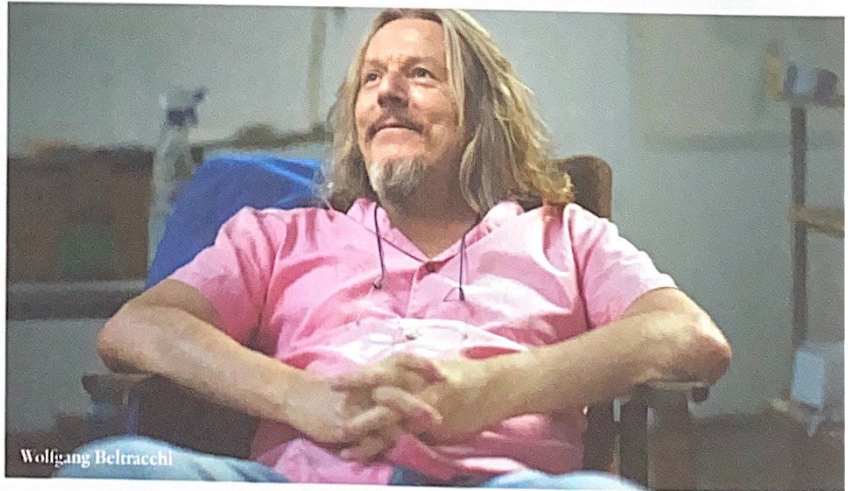
B.B.: O çok tekil bir olay; o sanatçının kendi sorunu... Ben imza atmayı unuttuğum bir resme imza atarım legalse veya hediye edilmişse her ne ise...

T.İ.: Bir başka örnek söyleyeyim...

A.Ö.: Söylediğiniz şeye... Sanatçı o resmin üzerine imza atmasa bile onun kendisine ait olduğu belgesini yapmak zorunluluğu taşıması lazım. Bu çok önemli...

T.İ.: Vermiyor...!

B.B.: Vermiyorsa bir sebebi vardır. Hiç kimse durup dururken vermiyorum demez. Mesela adam on birimlik resmi sahtekârlıkla ve köle ticareti mantığıyla bir buçuk

Wolfgang Beltracchi

birime koymaya çalışıyorsa o sanatçının ona imza koymaması normaldir.

T.İ.: Bir yerden resim aldım ben, baktım işte bu falancanın resmi olabilir. Götürdüm ve rica ettim bir bakabilir misiniz? “Evet benim, ben yaptım.” “Rica etsem bir imza atar mısınız?” “Hayır atmam!” diyor sanatçı. Bir başka durum; götürüyor vatandaş “Bu resim sizin mi?” “Aslında benim eski dönem resmim ama ben eski dönem işlerimi imha ediyorum.” diyor ve oracıkta imha ediyor resmi. Ama ben buna para verdim diyerek resmi sanatçıya götürün de isyan ediyor.

B.B.: Böyle bir şey yapmaya hakkı yok.

T.İ.: Yok tabii, bunu yapan tanınmış, bilinen bir sanatçı...

A.Ö.: Tefik Bey, şöyle şeyler var; mesela, galericiyle bir ressam anlaşıyor, resimler yapıyor, veriliyor ama galerici parayı vermiyor. Sonra onların el değiştirdiğini düşün en son alan kişi ressama gidip, bu senin resminmiş şunu imza dendiği zaman, ortada çözümlenmemiş bazı konulardan dolayı sorunlar oluyor.

T.İ.: Tamam galericiyi suçlayabilirsiniz... Ama sanatçı diyor ki “Ben bunu hediye etmişim zamanında... Şimdi de imzalamam.”

B.B.: Bu bahsi geçen durum çok özel, tekil bir markanın

yaptığıdır. Yani ama ben meslek içinden biliyorum ki, böyle bir şeyi sanatçının imzalamaması için çok somut bir nedeni olması lazım. Çalıntı, ödenmeyen resim, değeri verilmeyen resim, resmin ve sanatçının piyasasına zarar veren (yok edecek) resim... Ben o dönem yaptığım resimleri beğenmiyorum, onun için imzalamıyorum falan gibi bir kavram uydursa bile etik olabilir. Ya da bitmemişti veya denemeydi diye de söyleyebilir. Böyle bir şey de var. Ben bir resim bitmeden imzalamam.

A.Ö.: Picasso İle Konuşmalar / Brassai kitabını okumuşsunuzdur. Picasso’ya bir resmi getiriliyor. Orada kadın, “Bu resim size ait, erken dönem resmi... Bakar mısınız?” diyor. “Evet bana ait doğru”, “İmzalamamışsınız, imzalar mısınız?” “Hayır! Bana sahte resim mi yaptırtacaksınız! Ben o dönem o resimlerime imza atmamıştım.” sonra “Efendim size ait olduğunu nasıl gösterebiliriz?” “Tamam, o ayrı.” diyor ve arkasına “Bu resim benim şu dönemde yaptım, imzalanmamış resimlerimden birisidir.” yazıyor. Çok normal.

T.İ.: Ben şunu öğrenmek istiyorum...

B.B.: UPSD olarak resimlerin sahteliğine karşı, telif hakları ve görsel hakları için, müzayedelerdeki sunum değerleri için benzer başka birçok konu için Kültür Bakanlığı’na bu ön hazırlık safhası için müracaatımızı yaptık ayrıca yüz yüze görüşme talebinde de bulunduk.

T.İ.: Herhangi bir yanıt yok.

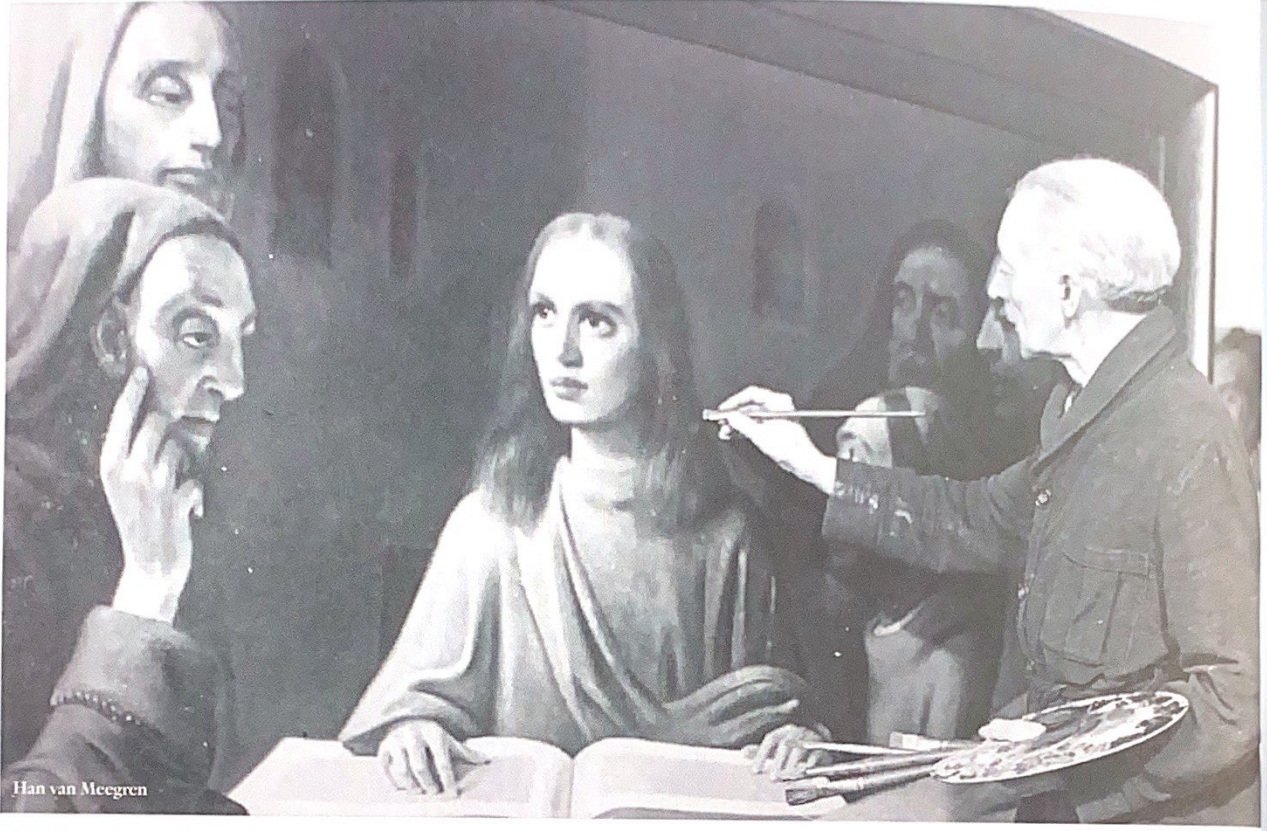
B.B.: Daha çok yeni 5 Haziran’da başvuru yapıldı.

T.İ.: Anladım. Peki şu anda bu karmaşaya bir çözüm getirilebilir mi? Mesela, UPSD olarak bu konu hakkında yetkin, piyasada eksperlik yapan, restoratörlük yapan, üniversiteden birileri, UPSD’den birileri bir kurul oluşturulup, eser sahiplerine veya satıcılarına “Efendim elinizde kuşku duyduğunuz eserleri getirip rapor alabilirsiniz” dese. Böyle bir şey oluşturulabilir mi?

B.B.: Her ressamın diyebilmesi lazım. Tabii bu yaşayan ressamlar için geçerli, benim resimlerim hakkında ekspertiz yapabilecek kişiler şunlardır minvalinde.

T.İ.: Ben yaşamayan ressamlar için söylüyorum...

B.B.: Ben herkese bakmaya mecburum. Senin bugün yaşıyor diye baktığın yarın yaşamıyor olacak. Dolayısıyla ben onu da düşünmeye mecburum dernek olarak. Yani her ressamın eserleri hakkında eksperlik yapabilecek, bana göre şu on kişidir diyebilmesi lazım. Daha sonra vefat ettiğinde, bak ressamın onayladığı kişiler bunlar denilebilir. Dediğiniz gibi bir kurul oluşturulursa 4-5 kişilik, yoğun bir eksperlik olacak ve hiç kimse bütün sanatçıları bilemez. Yani 5 kişilik bir grup Türkiye’nin tüm sanatçılarının eksperisi olamaz. Şöyle yapılabilir, şu dönemin şu sanatçıların eksperisi şunlar olabilir,

bölgeleri ve isimleri ayıran arkeolojik çalışması yapılabilir.

A.Ö.: Plastik Sanatlar Derneği'nin çatısı içerisinde böyle bir şeyin oluşmuş olması olayı çözmez. Bu bilimsel bir konu aslında... Kanaatlerle olacak bir iş değil. Evet temsilciler olmalı ama bir iki kişi... Olayın uzmanlık noktası var. Bu nokta da müzecilik ana bilim dalı altında gelişmesi gereken yan dal. Elllerinde teçhizatları, mikroanaliz cihazları vs. olan başka bir bilimsel kurulun desteğiyle bunların olması lazım. O kurumların da elinde doneleri olması lazım. Avrupa'da, mesela Leonardo'nun resmi bende, bazıları çıkıyor gerçek değil diyor. Nerden anlıyorsun, hayır! Onun küçük bir

parçasını alıyorlar katmanlarına bakıyorlar... O katmanlara Karbon analizi yapıyorlar... Boya analizlerinde diyelim ki, beyaz, o beyazın o dönemde yapılıp yapılmadığını ortaya çıkarıyorlar veya onu kullanıp kullanmadığını anlıyorlar. Osman Hamdi'nin resimlerinde iki tane done olarak çalışma yayınladım, böyle bir şey yok. Yani, bütün bunlar olmadan, sağlıklı olarak kişilerin görüşleriyle olacak şey değil. Bana göre, sana göre meselesi değil bu eksperlik. Yoğunlaşıp, uzmanlaşmak gerekir. Dolayısıyla, D Grubu sanatçıları çok incelenmiş ve onlar üzerinde uzmanlaşmış kişilere güvenilebilir. Bu %60-70 mertebesindedir. Mimar Sinan Güzel Sanatlar

Üniversitesi, Restorasyon-Konservasyon Bölümü Başkanlığı yapmakta olan Yiğit Aral burada olsaydı, bu konunun muhatabı odur. Dünyada bu tür analizler hangi cihazlarla yapılıyorsa, şu anda Dolmabahçe Sarayı'nın Ayvazovski'lerin restorasyonunu yapanlarda bu cihazlar var İş Bankası onlara bu cihazları sağladı bildiğim kadarıyla. Evet, sanatçı görüşünü belirtmeli ama bunu kesinlikle orijinal olup olmadığı kanısına analizler yapılarak varılmalıdır. Analizler yapılmadığı zaman sübjektif oluyor verilen kararlar. Şunu da söylemek lazım, bu ortamın oluşacağı konusunda benim pek de ümidim yok. 1990'lı yıllardan ben bu eğitimi alarak geldim. Burada bizi engellediler!

B.B.: Bu büyük skandal! Demek ki engelleyenler sattıkları malın(eserin) belirli bir yüzdesinin sahte olabileceğini biliyorlar.

A.Ö.: Zaten bizim o dönem piyasayla karşı karşıya geliştik, bizim yoğunlaştığımız, uzmanlaştığımız müze tek eksper kurumdu Türkiye'deki. Şunun için söylüyorum. Orada bazı resimlerin sahte çıkması ve sahte alım satımıyla bir şekilde yürümüş olan bazı adresleri müthiş rahatsız ettik. Bu sefer de o uzmanlara yönelediler bütün tepkilerini uzmanlara yönlendirdiler ve biz o zaman çok büyük şeyler yaşadık. Onun için biraz geri çekildik ve piyasa içinde olmamaya gayret gösteriyorum.

T.İ.: Benim sormak istediğim şu; Müzayedecileri suçlamıyorum, ortam bomboş, anarşik bir ortam. Dolayısıyla da müzayedeci de ticari bir kuruluştur. Müzayedeyi inandıran bir eseri getirip koyuyor; yanlış koydu vs. değil tartışmanın konusu. Madem ki şu zamanda anarşik bir ortam var. Belki de müzayedeye eser veren de farkında değildi. Bu eksperlik konusunda öyle. Belli kişilerin belli kişileri ortaya çıkartıp, söz sahibi bunlardır. "O rapor verirse geçerlidir", algısı yaratmaları ve durumu kendi menfaatlerine yönlendirmeleri... Bende diyorum ki evet, bilimsel laboratuvar, üniversite, müze bunların oluşturması bilimsel aletlerin getirilmesi devlet veya özel kurumların girişimlerinin engellediğini, belli çevrelerin

bizzat engellediğini hatta bazı kurumların istemediğini siz söylüyorsunuz. Bedri Bey'in dediği gibi geçici bir çözüm olacak belki ama UPSD kalıp da örneğin D grubu sanatçıları hakkında fikir sahibi olabilecek bir grup oluşturacak. UPSD resmi bir oluşumdur. Bu resmi oluşuma genel bir güven duygusu var. Ona güvenmiyorum, şuna inanmıyorum, işte tam bir karmaşa olmuyor böyle. Bakın sanatçı mezardan kalsın, ben bunu şu dönem yapmıştım benimdir dese ona güvenilmiyor da. Bir "makbul" fetvacı çıkmış o "evet" derse ona güveniyor. Böyle bir şey olabilir mi? Dolayısıyla da "fetvacı" hayır derse de bir başyapıt çöpe gidebiliyor. Hayır dediğinde hayır raporu vermiyor, çamur atıyor, sorumluluk almıyor.

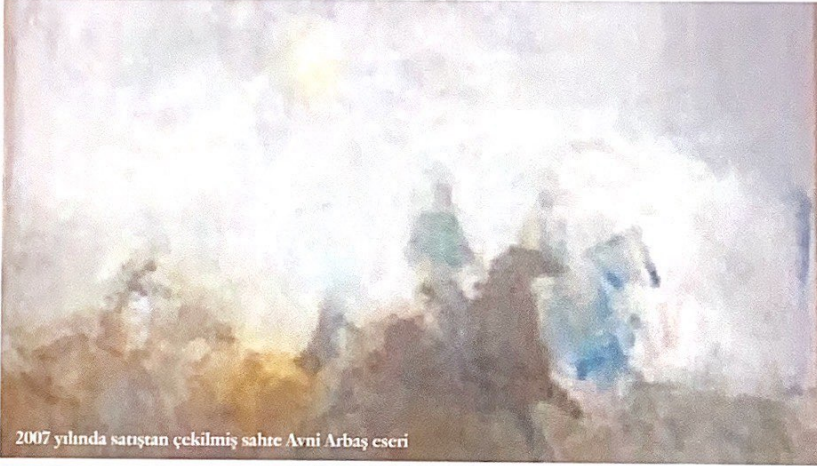
A.Ö.: Uzmanlıklara güvenmek lazım. Belki Plastik Sanatlar Derneği bunu duyurusunu, önemini, hayati bir şey olduğunun vurgusunu yapabilirse, ortamı hareketlendirmek için uygun olur. Fakat uzman bir şekilde çalışmaya başlarsa gene bu arada başka tepkilere hedef olur. Kültür Şurası oldu, biliyorsunuzdur. Biz de o zaman katıldık, heyet yapıldı... Orada şunu söyledim, "Sahte resim olayı Türk resmi açısından çok önemli ve bundan temizlenmediği müddetçe bunların hep sorun olacağı ve bununla ilgili devlet nezdinde veya Kültür Bakanlığı nezdinde, nasıl ele alınacaksa bu konu önemli diye yazıldı çizildi ve bunları dikkate aldık diye bakanlık önerileri arasına

girdiğini öğrendik. Devlet bu konuya, Ankara Devlet Resim Heykel Müzesi'nin soyulmasından sonra, mecburen eğilmiş ya da eğilmek zorundaymış gibi hissediyorum ben. Olayı gözler önünde yaşadılar. Şimdi, bu uzmanlıklar nedir? Ressam olması, dernek olması, bütün bunlar uzmanlık için yeterli şeyler değil. Cumhurbaşkanlığı koleksiyonunu inceledik, birkaç sene evvel. Ne profesörler ne raporlar yazdılar başka bir ortamda ben size onları söylerim, hiç alakası olmayan tespit ve değerlendirmeler var. Fotoğraflara orijinal ibaresi koymuşlar, orijinal olmayan kopya eserleri milyonlarca liradan değerlendirmişler. Uzmanlıklar birbirine karışmış durumda. Özellikle devlet kurumları da kime güveneceklerini bilmiyorlar. Geliyorlar Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, sonuç olarak bu okul bir Sahte Miro sergisi düzenledi ve sergiledi. Uzmanlık alanlarının ayrıştırılması gerekiyor. Direkt bu konuda uzmanlar yetiştirecek yer mesela şimdi işte Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'ndeki Konservasyon Merkezi ki o da galiba piyasadan çekiliyor. Şunu da söylemem lazım, Konservasyon bölümü "biz piyasaya girip de piyasa için rapor hazırlayamayız" dediler. Bunu dediğiniz zaman, ne yapacaksınız kime başvuracaksınız... Hakikatten sahipsiz kalıyor piyasa. Onun için ben ümitli değildim. Bunu UPSD de ele alsa bile hedef haline gelir dernek. Bunu falan üniversite yapıyorum dese yine hedef olur.

Çünkü çok büyük paralar var. İnanılmaz paralar var.

T.İ.: Sorun büyük ama çözüm için herkes birbirinden çekiniyor ve...

A.Ö.: Ben bir şey söylemek istiyorum. Sanatçının sorumluluğu çok önemli, galericinin sorumluluğu çok önemli, alıcının sorumluluğu çok önemli...

B.B.: Ailenin sorumluluğu çok önemli...

A.Ö.: Bütün bunlar yan yana gelirse hepimiz bu olayın bir parçasıyız aslında. Yani sanatçı resmini imzaladı ve bir de defteri vardır yaptıklarını not aldığı. Avni Öztopçu'yu bilirsiniz, o da Sabri Berkel gibi çok titiz bir arkadaşır. O da numaralar, şu tarihte şunları yapmışım gibi... Yani çok kabaca da olsa, şu sergide ben 20 tane resim sergiledim, şuradadır. Aslında sanatçının arşivci olması gerekiyor. Galerici de kayıt tutmalı ve paylaşmalı. Galerici satış bilgilerini paylaşmıyor...

Picasso'nun resimleri çok dolaşüyor ortalıkta ama ne aranıyor orada? Eserin sertifikası var mı? Bütün resimler kimden nasıl gitti? Nasıl el değiştirdi? Bunların hepsinin kayıtları var. Ne zaman kayıtları yok, orada zaten bir problem oluyor ve satılmıyor. Bu sorumluluklar yerine gelmediği müddetçe bu konuda çözüm kolay değil. Bulanık suda

balık avlamaya devam edilecek.

T.İ.: Yani sonuç olarak diyoruz ki müzayedeye konulacak eser, sahte olup olmadığının birinci sorumlusu müzayedeci değildir. Müzayedeci onu bilemez.

B.B.: Aynı fikirde değilim... Müzayedeci bunu kaynağına sormak durumundadır. Kaynağını sorma sorumluluğu vardır.

T.İ.: Sorumluluğu vardır ama...

B.B.: O resmi ressam getirmiyorsa kendi elleriyle, galericisinden almıyorsa, herhangi tanımadığı biriye (aracı, koleksiyoner vs.) , bundan orijinalite belgesini,

yaşıyorsa sanatçıdan yoksa varislerinden sorması lazım.

T.İ.: Kaynak belli değilse orada hem fikiriz. Kaynak tanıdık birisi ya da bilinen birisi, resmi satıyorum dedi, ama resim sahte. Burada müzayedecinin ne suçu ne günahı var.

B.B.: İşte yaşıyorsa sanatçıya, yaşamıyorsa varislerine soracak...

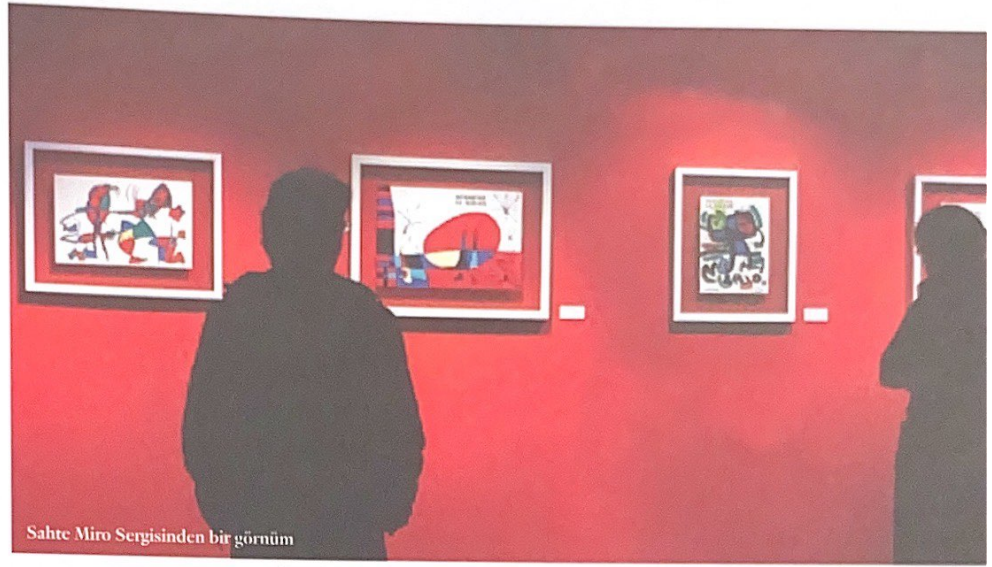
A.Ö.: Müzayede kataloğunda şöyle bir ibare var. "Satılan" eserlerden müzayede firması sorumlu değildir.

B.B.: Nasıl sorumlu değildir!

A.Ö.: Böyle bir ibare var. Getirene aittir. İşte bu bahsi geçen sorumluluktan kaçmak oluyor.

B.B.: Müzayede evleri bu işe bir mevta ticareti ve köle ticareti şeklinde bakmaya son vermedikçe bu işler durulmaz. "Ben resim ticareti yaparım, ressamlar ağlasa da intihar etse de, ne yaparsa yapsın umurumda değil. Ben istersem elime geçen resmi 1 liraya satarım." Bu başıboşluk, bu vurdumduymazlık, bu hakkı olmayan insanlar tarafından açık köle ticaretine giriyor. Fransa'da müzayede yapabilmek için Hukuk ve Sanat Tarihi mezunu olmanız gerekiyor ayrıca sınavlardan geçmiş olmanız gerekiyor. Türkiye'de tüm bu saydıklarım olmadan, adam tek başına birden o ana kadar, Türkiye'nin en önemli akımları, sanatçıları, tarihte yerini

almış insanları, akademisyenleri, şusu busu, "Aa bunlar on lira değil, yirmi liradır" diyor. Sen kimsin ya! (...) Bu hak ve yetki nereden geliyor sana. Onun için bunun benim için de kabul edilebilir bir yanı yok. Neden bu bazı ortamlarda kabul görüyor? Çünkü alıcı bir sanat eserinde değer nereden oluştuğunu bilmiyor. Ortadaki kumpaslar, spekülasyon değer çıkışları, uydurma değer inişleri, hesaplaşmalar. Alıcı bunları bilmiyor ve zannediyor ki bu kadar katalog basıldığına göre böyle lanse edildiğine göre bu işi biliyordur. Kıymeti kendinden menkul olan adamın, uzaktan yakından alakası olmayan bir adamın, hatta uzmanlığı dahi olsa böyle sorumsuzca davranamayacağı bir alanda kendini ali kıran baş kesen ilan ediyor. O müzayedelere katılan sözde koleksiyoner, dedikodu ile resim alıcıları tarafından kabul görmenin tek nedeni cehalet. Resimde değer nereden geldiğini bilmemek... Sanatçı neden o önemli kataloglarda yer aldı, neden ulusal sergilere ve yayınlara dâhil oldu. Futbolcunun değeri nerden gelir geçmişte kaç gol atmıştır, kaç asist yapmıştır, bilmem kaç forma sattırıştır, hangi takımlarda oynamıştır. Bütün bunlara bakmadan diyor ki ya bence Alex kötü futbolcu transfer değerini 1 yazıyorum. Bir dakika ya neye göre! Ha sen diyebilirsin ki piyasa doğru yolunu bulur bu da büyük bir yalan... Neden? Sen o hiçbir şey bilmeyen cahil alıcıların, önüne

çok normalde güvencikleri sanatçıların eserlerini birine bir, birine iki, birine iki buçuk yazarak çıkardığın zaman on, on beş, dokuz yerine... Alıcı da "herhalde bunlar değersiz diyor, değerli olsa böyle olmaz" diyor. Baksana şu sayfadaki adama başlangıç fiyatı on beş yazmışlar. Demek ki asıl değerli olan, değerlendirilecek olan o diyor.

A.Ö.: Bunlar spekülasyon yaratarak ortamı denetliyor kendince.

B.B.: Bunu yapan adamlar, bu şekilde bu cehaleti kullanarak piyasada yönlendirici olabiliyorlar. Ayrıca o katalogda bu ucuz fiyat basılmış olarak tüm Türkiye'ye yayılıyor. Dolayısıyla isterse o daha sonra müzayedede salonunda o eser 200 katına çıkmış olsun, kim uğraşacak, gidecek, internete girecek, abone olacak, kim kaçınıcı müzayedede de kaçta sattı görecektir... O dolaşan kâğıtta, Ali iki liraya

gözüküyor ama Ali'nin galerisi yedi liraya satıyor. Cahil adam da diyor ki "aaa bak bu resim esas iki liraymış bana yedi liraya teklif ettiler" demek bunlar dolandırıcı diyor. E şimdi buna tenezzül eden insan sahte resim koymaya da tenezzül eder... Umurunda da olmaz. Resim dünyasına bizim bakışımızla bakmıyor. Yalnız hızlı bir para kazanma mekanizması olarak görüyor.

T.İ.: Çok doğru noktalara parmak basıyorsunuz Bedri Bey ancak müzayedecilik sisteminde de bir gerçek var, müzayedeci bir eseri mümkün olduğunca düşük koymaya çalışır, bunu yaparken fiyatının düşük olduğunu iddia ederek değil, düşük koymaya çalışmasının nedeni, bakın şu ünlü ressamın eseri ondur, yirmidir dışarıda ama bende uygun fiyata... Gel gel olsun müşteri kapıyı, onun mantığı o dur. O nedenle insanlar müzayedeye giderler.

B.B.: Biz bunu konuştuk bu doğru değil, neden doğru olmadığını anlatıyorum ben size. Bir ressamın fiyatı on liraysa bu saydığımız gerekçelerle, müzayedeci onu altı veya altı buçuktan başlatabilir. Üçte bir indirebilir. Daha sonra bunun kızıışması, yükselmesi için bu mantıkla yaptım diyebilir ama on olan bir şeyi bir buçuktan koyamaz...

T.İ.: Bu yanlış...

B.B.: Bunu yapıyorlar. Yalnız bunu yapıyorlar...

T.İ.: Burada müzayedecileri çok eleştirdiğim bir şey şu var, ki geçmişte bende müzayedeye yaptım ama ben hiçbir zamanda böyle yapmadım. Ahmet Bey'in elinde bir resim var, müzayedeye götürüyor, bir makbuz veriyorlar resim kaçtan konulduysa... Konuşuluyor 5 liradan koyalım

deniyor, makbuz yazılıyor beş liradan konulacak... Katalog çıkıyor, Ahmet Bey bakıyor ki müzayedeye koyduğu resim 2 liradan konmuş... Telefon ediyor, ya neden resmimi 2 liradan koydunuz diyor... Müzayedeci "gel gel olsun diye koydum, merak etme makbuzdaki fiyatın altına satmayacağım" diyor.

A.Ö.: Orada sisteme girmiş oluyor fiyat ama...

B.B.: Konuştuğumuz o resmi, otuzla başlatsa satacak. Değersiz diye gözüküyor. Diyelim ki benim bir resmimin değeri on, adam bunu altı buçuğa koydu ve resim müzayedede de otuzla çıktı. Benim stoktaki bütün resimlerimin değeri kırka mı çıkmış olacak. Alakası yok... Benim resimlerimin değeri yine on olacak. Aynı şekilde de o resim de ona satılmadığı için iki

buçuğa inmiyor. İki ye konulup ikiye satılmasında da onu yapanın şerefsizliği ortaya çıkıyor.

A.Ö.: Müzayedelerde şöyle oyunlar var maalesef. Bir grup koleksiyoner A sanatçısından on tane resim alıyor, tabii çok uygun fiyatlı alıyorlar. Sonra müzayedede de kaldırıyorlar. Senin bahsettiğin gibi bütün senin resimlerinle ilgili böyle olmaya bilir ama satılmasını sağlıyorlar sonra geri çekiliyorlar sonra o resim iki liraya iniyor. İşte bizi en çok endişelendirecek olan şey o aslında sanatçının böyle bir şeyin içinde olamaması lazım bana göre. Yani böyle bir oyunun parçası olmaması lazım. Türkiye şartlarında bunlar normal midir değil midir dediğimiz zaman bu noktada konuşuyoruz. Bir şey daha söyleyeceğim, müzayedede de yüksek fiyata çıksın diye bir resmini hediye edip öbür resmini de olduğundan iki üç misli fiyata da çekin diyen sanatçılar da var.

T.İ.: Evet... Hırsızın hiç mi suçu yok... Senin anlattığın olayı bizzat bana sanatçı kendisi anlattı. Ben de yazdım. "Çağırdım müzayedeciye iki tane 2 metrelik resmi verdim. Birini ona hediye ettim; ancak diğerini müzayedeye fiyatı iki, üç katına çekmelerini rica ettim" dedi.